

Lager opgeleide en allochtone jongeren lopen meer seksuele risico's

'Seks onder je 25ste' was een groot onderzoek naar de seksuele gezondheid van jongeren. Dit leverde opvallende resultaten op. Meer scholieren dan tien jaar geleden beginnen met seks en problemen rond seksualiteit zijn vooral te vinden bij laag opgeleide en allochtone jongeren. Verder bleek dat op de ROC's (Regionale Onderwijscentra) weinig tot geen seksuele voorlichting wordt gegeven. Redenen genoeg om actieplannen te ontwikkelen voor lager opgeleide jongeren.

In 1995 werd voor het laatst een onderzoek uitgevoerd naar de seksuele gezondheid van jongeren: Jeugd en Seks 1995. Soa Aids Nederland en Rutgers Nisso groep namen in 2003 het initiatief voor een nieuw onderzoek. 'Wij wilden inzicht krijgen in de ontwikkelingen van de seksuele gezondheid van jongeren,' aldus Suzanne Meijer, beleidsmedewerker jongerenprogramma bij Soa Aids Nederland. De initiatiefnemers wilden dat de onderzoeksresultaten direct toepasbaar zouden zijn en kozen daarom voor een bijzondere onderzoekopzet: participatory action research. Hierbij werken onderzoekers samen met allerlei partijen die, in het geval van 'Seks onder je 25ste', mede de vragen van de enquête bepaalden. Deze aanpak leverde een gemêleerd deelnemersveld op: naast GGD'en, TNO, ministerie VWS deden ook media als Yes, Fancy, BNN en Radio 538 mee. 'Veel jongeren komen via deze media aan hun kennis over seks en daarom is het goed hen erbij te betrekken.' Volgens Meijer was het niet altijd eenvoudig om al deze verschillende kikkers in de mand te houden. 'Bij de media wisselen mensen regelmatig en moest je steeds opnieuw beginnen.'

Meijer heeft bij alle partijen geïnventariseerd aan welke informatie zij behoefte hadden en dat is verwerkt in de vragenlijst

voor de enquête. Via de GGD-en zijn de scholen benaderd om aan het onderzoek mee te werken. De vragenlijsten moesten elektronisch worden ingevuld en de docenten kregen instructiepakketten hoe zij de leerlingen daarbij konden begeleiden. Bij dit onderzoek zijn voor het eerst ook de jongeren betrokken die niet meer op school zitten. Dat is gedaan door jongeren tussen de 17 en 25 jaar via hun huisadres te benaderen en te vragen of ze mee wilden doen aan het onderzoek. Meijer: 'De afdelingen epidemiologie van de GGD-en hebben op ons verzoek steekproeven kunnen nemen uit de Gemeentelijke Basis Administraties van de willekeurig geselecteerde gemeenten.'

Homoseksualiteit

Eind 2005 waren de resultaten van het onderzoek bekend. De voornaamste conclusie was volgens Meijer dat het goed gaat met de seksuele gezondheid van de jongeren. 'Er zijn een paar verontrustende ontwikkelingen. Het is echter belangrijk niet alleen aandacht te hebben voor de problemen maar ook voor hetgeen er is bereikt is en dat proberen vast te houden. Jongeren beschermen zich bijvoorbeeld beter tegen soa en ongeplande zwangerschappen dan tien jaar geleden.'

De problemen zitten vooral bij de lager opgeleide en allochtone jongeren. Via het onderzoek kwamen bij deze groep een aantal verontrustende tendensen naar voren. Deze groep begint op (nog) jongere leeftijd met seks en beschermt zich dan minder goed. Ook heeft zij meer te maken met seksuele dwang. Eenentwintig procent van de laagopgeleide meisjes is wel eens tot seksuele handelingen gedwongen. Bij hoogopgeleide meisjes is dit dertien procent. Daarnaast heeft de groep van laagopgeleide jongeren meer te maken met ongeplande zwangerschappen en soa. Ook blijkt de acceptatie van homoseksualiteit onder deze jongeren laag. Waarom laag opgeleide jongeren meer met deze problemen kampen, vindt Meijer lastig te zeggen. 'Zij beginnen jonger met seksualiteit. Zij zijn dan nog minder assertief en minder goed voorbereid.'

Onno de Zwart is clustermanager Infectieziektebestrijding bij de GGD Rotterdam-Rijnmond; één van de partijen betrokken bij het onderzoek 'Seks onder je 25ste'. De GGD organiseert diverse activiteiten voor lager opgeleide jongeren en wijt de problemen eveneens aan de lagere opleiding. 'Ze worden minder getraind in goed te bepalen wat ze zelf willen en in onderhandelingsvaardigheden. Neem bijvoorbeeld het studiehuis: het heeft niets met seksualiteit te maken maar het traint jongeren wel om op diverse gebieden een standpunt te nemen.' De afkeer voor homoseksualiteit wijt Zwart met name aan de etnische achtergrond van jongeren. 'In bepaalde culturen is homoseksualiteit niet acceptabel. Meisjes staan over het algemeen toleranter tegenover homoseksualiteit dan jongens en dat zie je ook terug bij lager opgeleide jongeren.'

Actieplan

Het onderzoek van 'Seks onder je 25ste' heeft een vervolg gekregen in het Actieplan/Seks onder je 25ste waarvoor ZonMw een speciaal subsidieprogramma heeft ontwikkeld. Meijer is erg blij met dit vervolg. 'Het voordeel van participatory action research is dat de deelnemende partijen, omdat zij meegewerkt hadden aan de vragenlijst, heel betrokken waren bij de resultaten. Zij stonden allemaal klaar om er iets mee te doen. Gelukkig hebben het ministerie van VWS en ZonMw dat begrepen.'

De deelnemers aan het onderzoek hebben actieplannen opgesteld met uiteenlopende initiatieven om de problemen onder de risicogroepen terug te dringen. De bijlage met het totale aantal projecten beslaat zo'n veertig bladzijden. Ook Soa Aids Nederland en collega-organisatie Rutgers Nisso Groep nemen deel aan het actieplan met diverse activiteiten. Zij hebben bijvoorbeeld een boekje samengesteld met antwoorden op de meest gestelde vragen over jongeren en seks. Meijer: 'Het is bedoeld als naslagwerk voor docenten, ouders, jongerenwerkers en huisartsen.' Veel GGD-en stimuleren scholen het lespakket 'Lang leve de liefde' te gebruiken. De GGD-en willen hier vanwege de effectiviteit, met extra inzet mee door gaan. Meijer: 'Wel bleek dat een update nodig was. Hierin willen wij meer aandacht besteden aan seksuele dwang en hoe jongeren zich daar tegen kunnen verdedigen. We willen het herziene pakket al in de brugklassen gaan aanbieden en we willen een variant maken voor de leerlingen op de ROC's. Een opmerkelijke omissie in de huidige seksuele voorlichting is dat er geen materiaal is voor de ROC's. Daar moet snel iets mee gebeuren omdat juist daar de risicogroepen zitten: lagere opgeleide en allochtone jongeren.'

Internet

De variatie in actieplannen is heel groot. Zo heeft het blad Fancy toegezegd de bevindingen van het onderzoek mee te nemen in hun vragenrubriek. Radio 538 doet iets overeenkomstig bij het beantwoorden van vragen die luisteraars in programma's kunnen stellen. GGD Zeeland wil de groepsvoorlichting meer richten op Marokkaanse, Turkse, Antilliaanse of Surinaamse groepen. De GGD Rotterdam-Rijnmond verzorgt al groepsvoorlichting aan kansarme jongeren buiten de schoolsetting. Onno de Zwart: 'Daarnaast gaan wij bekijken welke mogelijkheden internet en MSN bieden. Ruim tachtig procent van de jongeren gebruikt onder andere internet om te chatten en zestig procent van de jongens bezoekt regelmatig websites. We zijn daarom dit jaar een project begonnen gericht op jongeren die gebruik maken van profielsites en chatten om voor hen geïntegreerd en op een leuke manier voorlichting aan te bieden die veilig vrijen stimuleert.'

De ROC's krijgen vanuit de GGD Rotterdam-Rijnmond ook meer aandacht. De Zwart: 'Ondertussen bezoeken 55 duizend jongeren in deze regio de ROC's waarvan de helft allochtoon is. Zij zijn tot nu toe te veel buiten beeld gebleven. Wij hebben bij een locatie van een ROC een onderzoek verricht naar chlamydia en het bleek dat 25 procent van de leerlingen geïnfecteerd was. Het zal niet overal zo zijn maar dit resultaat is voor ons voldoende aanleiding om de voorlichting hierover bij deze groep jongeren te intensiveren.'

Meijer vindt het plezierig om te zien hoeveel creatieve actieplannen er in het land in gang worden gezet. 'Er is veel inzet om de seksuele gezondheid bij jongeren nog meer te verbeteren. Het zou mij niet verbazen dat als er over tien jaar weer een onderzoek wordt gehouden de resultaten nog positiever zijn.'

Angèle Steentjes